

МИТЦІ СЛОБОЖАНЩИНИ

Значну роль у мистецькому житті Слобожанщини відіграв історик мистецтва і колекціонер Аркадій Миколайович Алфьоров (1811-1872), який народився у с. Попівка (нині Сумського р-ну). Зібрав художню колекцію, де були твори таких всесвітньовідомих художників, як Дюрер, Ван Дейк, Калам, Айвазовського, Брюллов, Шишкін та інші. Свою колекцію А.Алфьоров подарував музею красних мистецтв і старожитностей Харківського університету.

Перебування на сумській землі двох відомих російських художників – І.Крамського та Ф. Васильєва відбулося завдяки ініціативі графа Павла Сергійовича Строганова (1825-1911) – колекціонера та почесного члена Академії мистецтв. Він зіграв значну роль у діяльності Товариства заохочення художників, де за його ініціативою проводилися конкурси серед художників на кращі твори жанрового та пейзажного живопису. Художник Іван Миколайович Крамської (1837-1887) – один із засновників та ідеологів Товариства передвижників художніх виставок приїхав до маєтку графа П.Строганова в Хотінь Сумського повіту наприкінці липня 1871 року. Він мав намір зустрітися в Хотіні з художником Ф.Васильєвим, талант якого він так високо цінував. Але зустріч не відбулася – Ф.Васильєв виїхав до Криму. Повага до молодшого товариша виявилася і в написанні І.Крамським «Портрету художника Ф.О.Васильєва» (1871), який експонувався на першій виставці Товариства передвижників художніх виставок. Хотінські враження знайшли відображення у листі І. Крамського до молодшого товариша від 1 серпня 1871 р. *«Солнце, сад передо мною – и ни души, только шумят деревья /.../ Такое чувство охватило меня: и хорошо-то здесь очень и тяжело мне очень. Вот она, природа! Остаться здесь и кончатъ «Ночь» не в силах буду, настроившись известным образом работать не одному»*. Проживаючи понад два тижні в маєтку, І.Крамської працював над картиною «Русалки», але не закінчив її. У Хотіні він розпочав роботу над картиною «Сомнамбула» (Третьяковська галерея); зробив замальовки дерев, листя, трави, стовбурів і

коріння дубів, постатей селян. Ймовірно, що саме в Хотіні художник написав «Голову селянина».

Художник-пейзажист Федір Олександрович Васильєв (1850 – 1873) вперше відвідав Хотінь на запрошення графа П.Строганова на початку вересня 1869 року. У листі до матері ділиться першими враженнями: «...*Если бы Вы видели, что здесь за деревья. Дубы – целый лес – по три и по четыре обхвата; тополи своими верхушками теряются в небе*». Ці дерева ми бачимо на малюнках та в акварелях «Дуби» і «Осінній пейзаж». В Хотіні художник постійно малював, намагаючись досягнути красу цих місць. Майстерною довершеністю відзначається малюнок «Тополі» (1869, Третьяковська галерея). Ймовірно, що картина «Село» (1869, Державний Російський музей, Санкт-Петербург), виконана на основі малюнка олівцем, зробленого в Хотіні. Вдруге Ф.Васильєв відвідує Хотінь в кінці травня 1871 р., де перебуває півтора місяці. На цей раз художник намагався розширити коло мотивів. Зокрема його причаровують краєвиди у селі Стецьківка. В альбомі він замалював водяний млин, болото, іви, які побачив у цьому селі. Не в змозі все замалювати, художник залишає в альбомі стислий опис мотивів: «Мельница в Стецьковке. Вообще вся деревня и болото с ивками», «*В парке осокарь у пруда на островке (с лодки)*», «*У Николаевской дороги лес (при вечернем свете). Этюд*», «*В Песчаном даль замечательная*», «*У Савича – мельница. Рисунок*», «*Островок на пруде Хотенск – с далью, часов в 6*». Крім графічних творів, Ф.Васильєв пише в цих місцях декілька живописних робіт: «Жито» (Третьяковська галерея), «Березовий гай до вечора» (Саратовський художній музей). Обидві роботи знаходяться зараз в музейних експозиціях. У с. Стецьківка було зроблено замальовки, використані згодом як ескізи до картини «Покинутий млин» (Третьяковська галерея). Малюнки олівцем до цієї картини відзначаються закінченістю композиційної форми та картинними образами. Враження від природи цих місць вбачаємо у натурних замальовках в альбомі, який зберігається у Державному Російському музеї Санкт-Петербургу. В них зустрічається мотив, використаний митцем при

написанні етапної картини «Мокрий луг» (Третьяковська галерея). Ймовірно, що сюжет значної за розмірами сепії «Вечір» (Третьяковська галерея) був також навіяний хотінськими краєвидами. Цю композицію П. Третьяков придбав з посмертної виставки художника.

Перебували у Сумському повіті й представники родини Маковських - російський художник-передвижник, живописець, член Товариства передвижник художніх виставок з 1872 р. Володимир Єгорович Маковський (1846-1920) – автор відомої картини «Крах банку» (1881). На XV11 пересувній виставці ТПХВ експонувалася його робота «Пейзаж (Сумського повіту) Харківської губернії», яка значиться під № 103 у каталозі цієї виставки. На XV пересувній виставці ТПХВ була показана робота «Приміське містечко поблизу Сум, Харківської губернії» брата В. Маковського - Миколи Єгоровича Маковського (1842-1886). Він закінчив архітектурне відділення Академії мистецтв, але плідно займався живописом, виставляючи свої твори на виставках. М. Маковський відвідав також Луку поблизу Сум, де гостював влітку в родині Линтварьових. Через декілька років сюди приїздить А. Чехов і буде мешкати у флігелі, де перед цим жив М. Маковський. Сумський краєзнавець П. Сапухін у книзі «А.П. Чехов на Сумщині» зазначає: *«Несколькими годами раньше в этом доме проводил лето известный русский художник Николай Егорович Маковский. На Луке сохранялось немало его этюдов. Показывали здесь и места, служившие натурой для пейзажей художника»*. Не виключено, що «Приміське містечко поблизу Сум...» написано на Луці, де так плідно працював художник.

Влітку 1854 р. до Ольшанки Сумського повіту завітав живописець і графік Костянтин Олександрович Трутовський (1826-1893). В цьому селі знаходилася садиба чоловіка його сестри, який належав до знаного слобожанського роду Линтварьових. Гостинні хазяї створювала всі умови для творчості К. Трутовського. В Національному художньому музеї в Києві зберігаються деякі графічні твори, виконані в Ольшанці, зокрема «С.

Ольшанка. Садиба А.І. Лінтварьова-Марченка», «Садиба Лінтварьових - Марченків» та інші.

Побував в Ольшанці й художник Микола Павлович Чехов (1858-1891) – брат російського письменника А.П. Чехова. Малюнок з натури «Другий наш приїзд в Ольшанку до Лінтварьових» показує художника як майстра композиції, якому підвладні багатофігурні сцени. За деякими відомостями, мотиви для малюнку «Лука. 1888 (?)» та пейзажу «Залізничний місток» М. Чехов знайшов у слободі Луці Сумського повіту. На лучанському цвинтарі було поховано цього талановитого художника.

Садибу Лінтварьових в Ольшанці замалював аквареллю у 1920 р. художник і перший директор Сумського художньо-історичного музею Никанор Харитонович Онацький (1875-1937). У колекції Сумського художнього музею ім. Н.Онацького зберігається низка його малюнків, виконаних упродовж 1920-х рр., на яких зображено руїни палацу в с. Хотинь. Ці твори є не тільки взірцем високої графічної культури художника, але й також виступають в якості художніх документів епохи. Студію образотворчого мистецтва під керівництвом Н.Онацького відвідував художник Сергій Омелянович Луньов (1909-1978), родом із села Кекіно (тепер Сумського р-ну). Декілька творів цього талановитого живописця і графіка зберігається у Сумському художньому музеї ім. Н.Онацького.

До історії українського мистецтва увійшов скульптор Михайло Григорович Лисенко (1906-1972), родом із с. Шпилівка Сумського району. Композиція «Партизанський рейд» (1947) цього талановитого скульптора встановлена в Сумах, а бюст «Карл Маркс» він подарував односельчанам.

У селі Олексіївка Сумського р-ну народився художник-графік, колекціонер та популяризатор графіки малих форм, директор Сумської дитячої художньої школи імені М.Лисенка Олексій Дмитрович Кузьменко (1949 р.н.). У цьому ж селі побачила світ й художник декоративно-ужиткового мистецтва, член Національної спілки художників України

Олександра Трохимівна Єрмоленко (1938 р.н.). Її твори прикрашають збірку Сумського обласного художнього музею ім. Н.Онацького.

Представник династії іконописців Олександр Олександрович Мосягін (1910-1999) народився у с. Липняк (тепер Сумського р-ну). Розписував церкви у таких селах Сумського району, як Велика Чернеччина, Стецьківка та Юнаківка; плідно займався живописом.

Ілюстрації:

Крамської І. Портрет художника Ф.О. Васильєва. 1871
Третяковська галерея.

Иван Николаевич Крамской. – Л., 1989. – ил. № 10.

Крамської І. Село Хотінь. 1871.

Крамської І. Українські селяни та селянки. Стовбури та коріння дубів. 1871.

Ступак Ю. Крамської і Україна. – Х., - С. 24,25.

Васильєв Ф. Жито.

Третяковська галерея.